

учебных подразделениях высших военных заведений Украины. Определены особенности системы военной подготовки студентов.

Ключевые слова: военная подготовка студентов, высшие военные учебные заведения, офицеры запаса.

Senyuk O.V. Features of the military training of students in higher military education establishments and military training units of higher educational establishments of Ukraine : administrative and legal aspects

In this article the system elements of the legal regulation of training students in higher military education establishments and military training units of higher educational establishments of Ukraine were examined . The features of the system of military training of students were defined.

Keywords: military training of students, higher military educational institutions, reserve officers.

Стефанчук М.М.

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ПРАВОВОЇ РЕГЛАМЕНТАЦІЇ АДМІНІСТРАТИВНИХ КОРУПЦІЙНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ

УДК 342.951

Постановка проблеми: згідно із дослідженням Індексом сприйняття корупції (Corruption Perceptions Index, CPI), проведеним у 2013 році міжнародною організацією “Transparency International”, Україна у щорічному рейтингу країн за рівнем корумпованості зайняла 144 місце серед 177 держав, охоплених дослідженням, що свідчить про те, що Україна стабільно залишається у групі «підвищеного ризику» [1].

На цьому тлі одним із важливих аспектів державної правової політики України на сучасному етапі державотворення є реформування системи запобігання та протидії корупції. Запорукою успішного виконання цього завдання, зокрема, є досконале правове регулювання відносин, що формують цю систему, зокрема тих, що виникають у сфері притягнення осіб до відповідальності за вчинення адміністративних корупційних правопорушень, з метою забезпечення реалізації такого принципу діяльності із запобігання і протидії корупції, як невідворотність відповідальності за вчинення корупційних правопорушень.

У цьому напрямку Верховною Радою України прийнято за останні три роки цілу низку нових антикорупційних законів. Однак, як стверджують деякі науковці, швидке прийняття цих законодавчих актів не сприяло досконалості їх норм, логічності та узгодженості окремих новел із чинними положеннями кримінального та адміністративного законодавства [2, с. 84].

Ступінь розробки питання: Окремі питання адміністративної відповідальності за вчинення адміністративних корупційних правопорушень досліджувались у працях багатьох науковців, зокрема М. Ю. Бездольного, О. І. Бутовича, О. З. Гладуна, Р. В. Гречанюк, Д. Г. Заброди, З. А. Загіней, В. П. Кіселичника, А. В. Матіоса, О. О. Онищука, В. М. Трепака, М. І. Хавронюка та інших.

Однак, проблеми правового регулювання відносин у сфері притягнення осіб до адміністративної відповідальності за вчинення адміністративних корупційних правопорушень, наразі, не досліджені повною мірою у науковій літературі та залишаються актуальними питаннями для наукового пошуку з метою вироблення пропозицій щодо їх вирішення.

Метою статті є висвітлення окремих проблемних питань правового регулювання відносин у сфері притягнення осіб до адміністративної відповідальності за вчинення адміністративних корупційних правопорушень.

Виклад основного матеріалу: науковий дискурс щодо проблем правового регулювання відносин у сфері притягнення осіб до адміністративної відповідальності за вчинення адміністративних корупційних правопорушень умовно можна звести до таких основних напрямків: проблеми особливостей кваліфікації адміністративних корупційних правопорушень та проблеми провадження у справах про адміністративні корупційні правопорушення.

Що стосується проблем кваліфікації адміністративних корупційних правопорушень, то слід зауважити, що юридичні склади адміністративних корупційних правопорушень поповнили Особливу частину Кодексу України про адміністративні правопорушення (далі – КУпАП) [3] на підставі Закону України „Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо від-

повідальності за корупційні правопорушення” від 7 квітня 2011 року № 3207-VI [4], яким КупАП доповнено главою 13-А „Адміністративні корупційні правопорушення”.

Однак, Законом України „Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо приведення національного законодавства України у відповідність із стандартами Кримінальної конвенції про боротьбу з корупцією” від 18 квітня 2013 року № 221-VII [5] були внесені перші суттєві зміни до вказаної Глави Особливої частини КУпАП, згідно яких статті 172-2 та 172-3 КупАП було виключено. У пояснювальній записці до відповідного законопроекту, в обґрунтуванні необхідності його прийняття, зазначалось, що правопорушення, передбачені статтями 172-2 „Порушення обмежень щодо використання службового становища” та 172-3 „Пропозиція або надання неправомірної вигоди” КУпАП, не мають чітких критеріїв розмежування зі складами злочинів, передбачених статтями 368 „Одержання хабара”, 368-2 „Незаконне збагачення” та 369 „Пропозиція або давання хабара” Кримінального кодексу України. У зв’язку із чим зазначені норми КУпАП створюють умови для уникнення кримінальної відповідальності шляхом кваліфікації цих діянь як адміністративних проступків [6].

Вказані зміни до КУпАП було внесено на виконання Рекомендації iii Групи держав Ради Європи проти корупції (GRECO), що містилася у Другому додатковому звіті про виконання рекомендацій Україною, прийнятому на 54 пленарному засіданні GRECO (20-23 березня 2012 року). У цьому звіті GRECO, зокрема, висловила стурбованість з приводу наявності двох паралельних систем відповідальності за корупційні правопорушення, тобто систем кримінальної та адміністративної відповідальності, які надають можливості для маніпуляцій, наприклад, уникнення справедливого притягнення до відповідальності. Крім того, безапеляційна позиція GRECO полягає в тому, що, корупція, як правило, має розглядатися як кримінальне правопорушення, тому пояснення, надані органами влади України, що активне хабарництво вважається кримінальним злочином лише якщо економічна вартість не-

правомірної вигоди перевищує певну суму, не є переконливими для GRECO [7].

Отже, на сьогодні чинний КУпАП у главі 13-А „Адміністративні корупційні правопорушення” містить лише шість складів адміністративних корупційних правопорушень, однак не всі ці склади містять ознаки корупційних правопорушень.

Так, правовий аналіз статті 1 Закону України „Про засади запобігання і протидії корупції” (далі – Закон) від 7 квітня 2011 року № 3206-VI [8] дає можливість дійти висновку, що під *адміністративним корупційним правопорушенням* слід розуміти умисне діяння, що містить ознаки корупції, вчинене спеціальним суб'єктом - особою, зазначеною у частині першій статті 4 цього Закону, за яке законом встановлено адміністративну відповідальність.

Таким чином, будь-яке правопорушення, закріплене в главі 13-А КУпАП, повинно відповідати ознакам корупційного правопорушення, зокрема повинно бути умисним діянням, та містити ознаки корупції, закріплені у в абзаці 5 ч. 1 ст. 1 Закону. Згідно з відповідним визначенням виділяють три форми корупції:

1) використання особою, зазначеною в ч. 1 ст. 4 Закону наданих їй службових повноважень та пов'язаних із цим можливостей з метою одержання неправомірної вигоди;

2) прийняття обіцянки/пропозиції такої вигоди для себе чи інших осіб;

3) обіцянка/пропозиція чи надання неправомірної вигоди особі, зазначеній у ч. 1 ст. 4 Закону, або на її вимогу іншим фізичним чи юридичним особам з метою схилити цю особу до протиправного використання наданих їй службових повноважень та пов'язаних із цим можливостей [9, с. 73].

Однак, як стверджують науковці, об'єктивна сторона статті 172-6 КУпАП „Порушення вимог фінансового контролю” не може містити ознак корупції. Аналогічним чином ознаки корупції неможливо встановити у таких правопорушеннях як неповідомлення особою безпосереднього керівника у випадках, передбачених законом, про наявність конфлікту інтересів (стаття 172-7 КУ-

пАП); незаконне розголошення або використання в інший спосіб особою у своїх інтересах інформації, яка стала їй відома у зв'язку з виконанням службових повноважень (стаття 172-8 КУпАП); невиконання передбачених законом заходів посадовою чи службовою особою органу державної влади, посадовою особою місцевого самоврядування, юридичної особи, їх структурних підрозділів у разі виявлення корупційного правопорушення (стаття 172-9 КУпАП) [10].

Таку позицію підтримує також Міністерство юстиції України. Так, в методичних рекомендаціях „Запобігання і протидія корупції в державних органах та органах місцевого самоврядування” Міністерство юстиції України звертає увагу на те, що до корупційних правопорушень віднесено кілька специфічних правопорушень, що фактично не мають ознак корупції, однак є суттєвим порушенням вимог антикорупційного законодавства щодо запобігання корупції. Йдеться, зокрема, про порушення вимог фінансового контролю, порушення вимог стосовно повідомлення про конфлікт інтересів, невиконання заходів щодо протидії корупції [11].

Такий стан правової регламентації складів адміністративних корупційних правопорушень на практиці унеможлиблює кваліфікацію подібних діянь саме як таких. Так, зокрема, проаналізувавши судову практику у справах про незаконне використання інформації, що стала відома особі у зв'язку з виконанням службових обов'язків, науковці встановили, що приблизно за третиную цих справ винесено рішення про закриття справи у зв'язку з відсутністю події та складу адміністративного правопорушення. У більшості випадків відсутня суб'єктивна сторона правопорушення, а саме: не доведено прямого умислу особи та мети одержати неправомірну вигоду [12, с. 81].

З огляду на вищевикладене, вважаємо, що одним із можливих варіантів удосконалення правового регулювання відносин у цій сфері, могло б стати перенесення таких складів правопорушень, як „Порушення вимог фінансового контролю” (стаття 172-6 КУпАП), „Порушення вимог щодо повідомлення про конфлікт ін-

тересів” (стаття 172-7 КУпАП), „Незаконне використання інформації, що стала відома особі у зв’язку з виконанням службових повноважень” (стаття 172-8 КУпАП), „Невжиття заходів щодо протидії корупції” (стаття 172-9 КУпАП) зі змісту Глави 13-А КУпАП „Адміністративні корупційні правопорушення” до змісту Глави 15 КУпАП, яка містить склади адміністративних правопорушень, що посягають на встановлений порядок управління. Таке перенесення вказаних складів адміністративних правопорушень, на нашу думку, створить умови для наступного:

1) наближення правового регулювання відносин у сфері притягнення осіб до відповідальності за вчинення корупційних правопорушень до вимог принципової позиції GRECO, яка полягає в тому, що, корупція, як правило, має розглядатися як кримінальне правопорушення;

2) спрощення процесу кваліфікації цих діянь як адміністративних правопорушень, у зв’язку з тим, що для встановлення суб’єктивної сторони складу правопорушення не потрібно буде обов’язково доводити умисел на його вчинення, так як відповідно до ч. 1 ст. 9 КУпАП адміністративним правопорушенням (проступком) визнається протиправна, винна (умисна або необережна) дія чи бездіяльність;

3) можливості забезпечення положень статті 10 Закону нормами адміністративної відповідальності. Положеннями вказаної статті Закону встановлено ряд обмежень щодо осіб, які звільнилися з посад або припинили діяльність, пов’язану з виконанням функцій держави, місцевого самоврядування, які діють протягом року з дня її припинення. Зокрема, вказаним суб’єктам у цей період забороняється, в тому числі, розголошувати або використовувати в інший спосіб у своїх інтересах інформацію, яка стала їм відома у зв’язку з виконанням службових повноважень, крім випадків, установлених законом, що буквально відповідає диспозиції статті 172-8 КУпАП. В той же час, згідно примітки до вказаної статті КУпАП, суб’єктом правопорушень у цій статті є особи, зазначені у п. 1 ч. 1 ст. 4 Закону України „Про засади запобігання і протидії корупції”;

4) забезпечення реалізації принципу невідворотності відповідальності за вчинення правопорушення в рамках чинного правового регулювання відносин, що опосередковують провадження у справах про адміністративні правопорушення, через усунення такої проблеми як складність фіксації одержання неправомірної вигоди у досліджуваних складах адміністративних правопорушень та її доказування;

5) прогнозованої зміни місця України у рейтингу країн за рівнем корумпованості, яке на сьогодні, за умов чинної правової регламентації складів адміністративних корупційних правопорушень, є таким, що не відповідає об'єктивній дійсності.

Щодо проблем провадження у справах про адміністративні корупційні правопорушення, то, серед іншого, необхідно звернути увагу на те, що норми права, які регламентують це провадження, якісно відрізняються від норм права, що регламентують провадження у справах про інші адміністративні правопорушення. В обґрунтування цієї тези слід нагадати, зокрема те, що це єдина категорія справ про адміністративні правопорушення, у якій законодавчо визначено строк передачі протоколу про вчинення такого адміністративного правопорушення до органу, уповноваженого розглядати справу (ч. 2 ст. 257 КУпАП).

Поруч з тим, науковці зауважують на недоліках правового регулювання відносин, які складаються під час провадження у справах про адміністративні корупційні правопорушення, які, зокрема, пов'язані із відсутністю законодавчого визначення питання про те, впродовж якого строку, після виявлення адміністративного корупційного правопорушення, уповноважений суб'єкт повинен скласти відповідний протокол. Так, ми розділяємо позицію О. З. Гладуна, який стверджує, що протокол має бути складений невідкладно після встановлення достатніх даних, що вказують на вчинення особою адміністративного корупційного правопорушення. Адже невиправдане зволікання чи навмисне затягування при складенні протоколу може призвести до ухилення правопорушника від відповідальності або неможливості накладення ад-

міністративного стягнення у зв'язку із закінченням передбачених законом строків (п. 7 ч. 1 ст. 247 КУпАП) [13, с. 37].

В розвиток цього питання, необхідно звернути увагу на те, що відповідно до положень ч. 4 ст. 277 КУпАП строк розгляду справ про адміністративні корупційні правопорушення зупиняється судом у разі якщо особа, щодо якої складено протокол про адміністративне корупційне правопорушення, умисно ухиляється від явки до суду або з поважних причин не може туди з'явитися (хвороба, перебування у відрядженні чи на лікуванні, у відпустці тощо). В той же час, це положення не впливає жодним чином на визначений у ч. 3 ст. 38 КУпАП строк накладення адміністративного стягнення за вчинення корупційного правопорушення, що на практиці призводить до закриття справи у зв'язку із закінченням строків накладення адміністративного стягнення (п. 7 ч. 1 ст. 247 КУпАП). У зв'язку із цим, вважаємо за доцільне внести зміни до ст. 38 КУпАП щодо можливості зупинення строків накладення адміністративного стягнення на стадії розгляду справи про адміністративне корупційне правопорушення, у випадку, коли, відповідно до ч. 4 ст. 277 КУпАП, строк розгляду справ про адміністративні корупційні правопорушення зупинявся судом з підстави умисного ухилення особи, щодо якої складено протокол про адміністративне корупційне правопорушення, від явки до суду або нез'явлення її туди з поважних причин (хвороба, перебування у відрядженні чи на лікуванні, у відпустці тощо).

Крім того, слід зауважити, що дослідники проблем інституту адміністративної відповідальності, серед інших, вказують на таку проблему цього інституту як наявність у КУпАП положень про звільнення від адміністративної відповідальності за малозначністю вчиненого проступку та звільнення від адміністративної відповідальності з передачею матеріалів на розгляд громадської організації або трудового колективу [14]. Особливої актуальності це питання набуває при розгляді справ про адміністративні корупційні правопорушення. Так, аналіз судової практики свідчить про те, що на практиці мають місце випадки закриття справ у зв'язку із оголошенням усного зауваження або передачею мате-

ріалів на розгляд громадської організації чи трудового колективу. Вважаємо, що положення ст.ст. 21, 22 КУпАП, які визначають підстави для звільнення від адміністративної відповідальності осіб, що вчинили адміністративні правопорушення, підлягають узгодженню із положеннями ст. 3 Закону, зокрема, із одним із визначальних принципів діяльності із запобігання і протидії корупції - невідворотність відповідальності за вчинення корупційних правопорушень.

Висновки: отже, висвітлені вище деякі актуальні питання правової регламентації юридичних складів адміністративних корупційних правопорушень та провадження у справах про адміністративні корупційні правопорушення свідчать про необхідність подальшої ревізії чинного законодавства України у сфері правового регулювання відносин щодо запобігання і протидії корупції з метою приведення його у відповідність до міжнародних стандартів, а також подальших наукових розробок у цій сфері.

1. *Індекс корупції 2013.* – [Електронний ресурс] - URL : <http://ti-ukraine.org/content/4036.html>
2. *Трепак В. Деякі проблеми застосування окремих норм антикорупційного законодавства / В. Трепак // Вісник Національної академії прокуратури України.* – 2013. - № 4 (32). – с. 84-89.
3. *Кодекс України про адміністративні правопорушення // ВВР УРСР.* - 1984. - № 51. – ст.1122.
4. *Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо відповідальності за корупційні правопорушення: Закон України від 07.04.2011 р. № 3207-VI // ВВРУ.* – 2011. – № 41. – Ст. 414.
5. *Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо приведення національного законодавства України у відповідність із стандартами Кримінальної конвенції про боротьбу з корупцією: Закон України від 18.04.2013 р. № 221-VII // ВВРУ.* – 2014. – № 10. – Ст. 119.
6. *Пояснювальна записка до проекту Закону України “Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо приведення національного законодавства у відповідність зі стандартами Кримінальної конвенції про боротьбу з корупцією” [Електронний ресурс] Верховна Рада України.* - URL : http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=46598

7. Другий додатковий звіт про виконання рекомендацій Україною, прийнятий GRECO на 54 пленарному засіданні (Страсбург, 20-23 березня 2012 року) – [Електронний ресурс] - URL : http://www.coe.int/t/dghl/monitoring/greco/evaluations/round2/GrecoRC1&2%282009%291_SecondAdd_Ukraine_UA.pdf
8. Про засади запобігання і протидії корупції : Закон України від 07.04.2011 р. № 3206-VI // ВВРУ. – 2011. – № 40. – Ст. 404.
9. Загіней З., Бутович О. Особливості кваліфікації порушення обмежень щодо сумісництва та суміщення з іншими видами діяльності/ З. Загіней, О. Бутович // Вісник прокуратури. – 2014. - № 4 (154). – с. 66-75.
10. Лук'янець Д. М. Проблеми використання інституту адміністративної відповідальності в системі заходів запобігання та протидії корупції [Текст] / Д. М. Лук'янець // Правовий вісник Української академії банківської справи. - № 1 (4). – 2011. – [Електронний ресурс] - URL : http://lib.academy.sumy.ua/library/P_Visnik/Numbers/1_4_2011/04_02_01.pdf.
11. Запобігання і протидія корупції в державних органах та органах місцевого самоврядування: Методичні рекомендації Міністерства юстиції України від 16.10.2013 р. :- [Електронний ресурс] – URL : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/n0020323-13>.
12. В. Кіселичник, Р. Гречанюк Окремі проблеми кваліфікації адміністративного корупційного правопорушення / В. Кіселичник, Р. Гречанюк // Вісник прокуратури. – 2014. - № 4 (154). – с. 76-84.
13. Гладун О. З. Проблемні аспекти провадження у справах про адміністративні корупційні правопорушення [Текст] / О. Гладун // Вісник Вищої ради юстиції. — 2013. — № 3 (15). — С. 34-45.
14. Концепція реформування інституту адміністративної відповідальності в Україні// [Електронний ресурс] Центр політико-правових реформ. — URL : <http://www.pravo.org.ua/publiczna-administratsiia/administratyvne-deliktne-pravo/1030-the-concept-of-reform-of-the-administrative-responsibility-in-ukraine-ua.html>

Стефанчук М. М. Актуальні питання правової регламентації адміністративних корупційних правопорушень

Висвітлюються проблемні питання правової регламентації юридичних складів адміністративних корупційних правопорушень, зокрема в частині наявності у їхніх елементах законодавчо визначених ознак корупції, а також проблемні питання провадження у справах про адміністративні корупційні правопорушення; аналізуються доктринальні погляди на вказані проблеми та практика застосу-

вання відповідного законодавства; пропонуються можливі шляхи удосконалення законодавства у цій сфері

Ключові слова: корупція, адміністративні корупційні правопорушення, провадження у справах про адміністративні корупційні правопорушення

Стефанчук М. М. Актуальные вопросы правовой регламентации административных коррупционных правонарушений

Освещаются проблемные вопросы правовой регламентации юридических составов административных коррупционных правонарушений, в том числе в части наличия в их элементах законодательно определенных признаков коррупции, а также проблемные вопросы производства по делам об административных коррупционных правонарушениях; анализируются доктринальные взгляды на указанные проблемы и практика применения соответствующего законодательства; предлагаются возможные пути усовершенствования законодательства в этой сфере

Ключевые слова: коррупция, административные коррупционные правонарушения, производство по делам об административных коррупционных правонарушениях

Stefanchuk M. M. Current issues of legal regulation of administrative corruption offenses

The article highlights the problematic issues of legal regulation of the legal structure of administrative corruption offenses, in particular as regards the presence of their statutory elements of the signs of corruption and the problematic issues of proceedings in cases of administrative corruption; analyzed doctrinal views of these problems, and practice of the relevant legislation; there are possible ways of improving legislation in this area

Key words: corruption, administrative corruption offenses, proceeding in cases of administrative corruption.

Хачатуров Е.Б.

МИТНЕ ОФОРМЛЕННЯ У СУДНОБУДУВАННІ ТА АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВІ ЗАСАДИ ЙОГО РЕГУЛЮВАННЯ

УДК 347.79

Актуальність. Розвиток вітчизняного суднобудування не можливо уявити без розвитку інституту правового регулювання його діяльності. Аналіз українського законодавства свідчить, що до цього часу не створено систематизованої нормативно-правової бази щодо адміністративного регулювання цієї галузі. Лібералізація зовнішньоекономічної діяльності потребує нових підходів